

Naivismens daggry

Victor Lund Shammás | 11. april, 2018

FILMOMTALE: Den kinoaktuelle dokumentarfilmen *Hatets vugge* handler om det greske nynazistpartiet Gyllent daggry (GD), et relativt marginalt parti som aldri har fått mer enn syv prosent av stemmene avlagt ved greske parlamentsvalg og som per dags dato har 16 av totalt 300 representanter i Hellas' parlament. Selv om én nynazist på tinget selvsagt er én for mange, klarer aldri denne filmen å sette partiet inn i en større kontekst, som den økonomiske og ideologiske forhistorien som ga (noe) næring til Hellas' nynazister.

Hvorfor insisterte for eksempel EU-toppene og IMF-økonomer hensynsløst på drastiske kutt i den greske velferdsstaten, noe som helt forutsigbart ville tvinge millioner ut i den aller verste nød? Like forutsigbart ga det næring nettopp til det greske venstreradikale partiet Syriza, men skapte også grobunn for fascismen til Gyllent daggry. Den nesten ti år lange økonomiske depresjonen og Europas største finanskriser blir likevel knapt nevnt med et ord. Filmen tar heller aldri for seg det snevrere politiske, taktiske landskapet i Hellas – filmskaperen insisterer flere ganger på at GD ble Hellas' «tredje største parti», men unnlater å nevne at det er utrolig lang vei opp til andreplass, hvor Nytt demokrati sitter med sine 76 plasser, eller førsteplass, hvor venstreradikale Syriza troner suverene med sine 145 representanter.

Filmen er teoretisk naiv, kanskje til og med politisk skadelig. Det lille den kan bidra med til å belyse av GDs indre liv skjer mer *til tross for* regissørens grep enn på grunn av dem. Som oftest er de mer klargjørende delene hjulpet frem ikke av regissørens eget filmmateriale, men av de befriende opplysende videosnuttene sakset inn fra andre nyhetskanaler, Youtube, og lignende.

Filmen humaniserer på sett og vis de greske nynazistene. Den forsøker å trenge bak «masken» til én av det greske nazistpartiets sentrale skikkelser, Ourania Michalokiakou, datteren til partiets leder, Nikos Michaloliakos. Regissøren anlegger et sentimentaliserende journalistisk blikk, hvori den klassiske fellen består i å få tilgang til «det private», «det indre» – i jaget og søken etter autentisitet.

Men hva hvis problemet med nynazistene i GD ikke i første rekke kan knyttes til «autentisitet» eller dens eventuelle fravær? Hva hvis problemet med disse nazistene er at de er det de sier at de er? De sier at de skal banke opp ulovlige innvandre – og se, så gjør de det! Vi trenger ikke å forstå deres pulserende indre liv. Det vi trenger er å ta det de sier de vil gjøre og det de faktisk gjør på alvor. [Og da må vi bekjempe den økonomiske kuttpolitikken Hellas har blitt påtvunget.](#)

Selv om denne humaniseringen kunne vært et noe effektivt grep, spesielt hvis det kontinuerlig var kontrastert med partiets stadige voldsutgytelser, ville det krevd en mer sensitiv regissørs hånd: Effekten i *Hatets vugge* er snarere å nærmest

romantisere GD-medlemmene, ved å vise at partiets ideologi også fremmes av dyrelskende mennesker med psykologutdannelse og Freud-bøker i bokhyllen. Et spesielt tonedøvt øyeblikk i filmen er når GD-Ourania viser frem brettspillsamlingen sin: Det er ikke *absurd nok* til at det kan tolkes som noe annet enn en menneskeligjøring.

Det kan jo selvsagt være nyttig å vite at det ikke bare er skinheads og outrerte gærninger, men også relativt «respektable» mennesker som står bak slike bevegelser. Men effekten på seeren er at man blir lullet inn i en slags filmatisk ro, og man glemmer for en stakket stund grusomhetene denne bevegelsen står bak.

Det å vise moren til en av GD-bøllene som sitter fengslet tørke støv av en rad med halvautomatiske våpen, kan selvsagt være en effektiv påminner om partiets potensiale for massiv vold – men det kan like gjerne temme inntrykket av partiet: Hun er altså ikke bare en nynazist, men en bestemor som (i en scene) lærer barnet sitt og si at kjærlighet er det viktigste av alt i hele verden, en bestemor som tørker støv, riktignok av våpen, men også dette er bare et harmløst, borgerlig klenodium.

Filmene virker som den er skapt av en desillusjonert og politisk naiv humanist som hadde håpet å kunne reise ned til sitt barndoms Syden-ferieparadis for å få et glimt av «det menneskelige» hos «damene» i GD. Denne innrammingen av dokumentarfilmens hovedpersoner er både arkaisk og bakstreversk – som om det var en feministisk kampsak at også kvinner skulle få lede et parti med klare nazistiske tilbøyeligheter (her ser vi forøvrig hvor en radikal feminisme og en ideologisk nøytral kamp for «likestilling» skiller lag).

Hele den humanistiske innrammingen til filmen—regissøren vedgår i filmens nest siste scene at han er skuffet over at hovedpersonen Ouranias manglende vilje til å røpe hva som skjuler seg «bak masken» sin, nettopp fordi, som regissøren sier, «Jeg er en humanist»—viser på tragisk vis hvor dårlig rustet sentrumsliberalismen er til å hankses med nazismens vesen.

Filmene er en slags ufrivillig saktefilmfremvisning av 30-tallets europeiske etablissements silkehanskebehandling av Nazi-Tyskland. Regissøren gjør nemlig stadig et poeng av at Ourania liker katter, hunder, har studert psykologi, og så videre. De tøffe, konfronterende spørsmålene utelates, kanskje av frykt for represalier, kanskje fordi regissøren er livredd for å miste tilgang til partiets intimsfære. Slik blir filmskaperen tatt til gissel av hovedpersonenes hang til sentimentalisering.

Hele hennes varme, bankende hjerte blir gjort til et slags komisk motstykke til partiets voldsomme brutalitet, som vi får dryppvise antydninger om – drapet på en venstreorientert rapper, for eksempel, eller korte videosnutter av en av GDs ledende folk, en klassisk muskelbuntnazist som ikke tar fem øre for å slå ned folk på direktesendt fjernsyn (en av dem blir senere omtalt hånlig av en av de såkalte *Golden Dawn Girls*, som filmen idiotisk nok heter på engelsk, som «den lesben»).

Men selv når regissøren har håndfaste bevis på GDs voldsforherligelse, klarer han å skusle dem bort. Vi ser bilder av partiets medlemmer liggende ute i skogen med

halvautomatiske våpen og i kamouflasjebukser – et ganske åpenbart tegn på at dette er en revolusjonær, voldelig *paramilitær organisasjon*, snarere enn et parlamentarisk parti. Det er en bevegelse, med andre ord, som må knuses av staten hvis denne staten og dens innbyggere skal overleve. Men GD-lederskikkelsene unnslipper regissørens halvmumlede spørsmål med håndveiving og bortforklaringer.

Filmen er pepret med GD-politikernes hatefulle ytringer om jøder, homofile, pakistanere, kommunister, albanere, tyrkere, og andre. Det er denne lettbenete omgangen i partiets dagligtale med de mest nedrige ytringer om alle mulige minoriteter (som tilsammen vel utgjør en slags majoritet, sett opp mot de fåtallige greske nazistene), som kanskje er mest sjokkerende og som har en sjokkartet effekt på seeren.

Et høydepunkt i filmen inntreffer når en vanlig «mann i gata» konfronterer en av GD-politikerne med et minne fra nazistenes okkupasjon av Hellas under 2. verdenskrig. Han forteller hvordan treet hvor nazistene hengte partisaner fortsatt står der den dag i dag – med en lang, krum gren hvor repet ble festet, et usynlig minnesmerke som GDs hatefulle politikere aller helst vil fortrenge.

Det er også slående hvordan GDs medlemmer stadig henviser til Hellas' antikke forhistorie, med mye snakk om et «nytt Slag ved Thermopylene» (en henvisning til slaget i 480 f. kr. hvor en persisk invasjon fra øst ble stanset av de greske bystatene, med klar henvisning til behovet for å stanse «flommen» av innvandrere fra øst) eller at «vi er spartanere» (underforstått: harde, disiplinerte mennesker). Denne romantiseringen av det antikke Hellas er også noe av nøkkelen til å forstå GDs indre symbolske orden.

I filmens første sekvenser er regissøren for eksempel besynderlig opptatt av å få GD-medlemmene til å diskutere forskjellen på nasjonalisme og nazisme. Han vil få dem til å innrømme at partiet ikke er «nasjonalistisk», men «nazistisk». Men her virker det som om noe går tapt i oversettelsen.

Det er forøvrig bisart at det går an å lage en dokumentarfilm hvor mange av intervjuobjektene nesten utelukkende snakker gresk, mens regissøren stotrer seg frem på et halvdårlig engelsk, forøvrig pepret med grammatikkfeil, siden dette setter ham ute av stand til å stille oppfølgingsspørsmål, noe som igjen tvinger ham til å akseptere det som blir sagt, helt uimotsagt, *prima facie* – det virker enkelte steder som om han ganske enkelt ikke skjønner hva som er blitt sagt til ham, og at han bare senere, ved andre gangs gjennomsyn og hjelp av tolk eller translatør, får innblikk i hva intervjuene har handlet om.

GDs medlemmer er i hvert fall ikke med på at de er nazister, for for dem er nazisme ensbetydende med Tyskland, mens de er stolte bærere av «nasjonalisme», eller *ethnikismós*, som det heter på moderne gresk.

Nå kan man si at dette er en svak politisk analyse fra GDs side og at det er helt åpenbart at de er nazister, for eksempel i sin tro (som kommer frem flere steder) på at verden er styrt etter Sions protokoller, en klart antisemittisk konspirasjonsteori av 1930-tallsskolen. Men er det egentlig så relevant om de omtaler seg selv som

nazister eller nasjonalister? De har ikke monopol på definisjonen av sin egen bevegelse. Det som uansett er klart er at de er målbærere av en form for «etnisisme».

Her ligger også nøkkelen til å forstå hva som gjør GD relevante også for en aktuell politisk analyse av nordiske forhold: For har vi ikke vært vitner til en massiv oppblomstring i etnonasjonalisme, en nordisk «etnisisme» – for eksempel ved fremveksten av begrepet «etnisk norsk» ca. anno 2001, som tidligere var tilnærmet ukjent og uhørt i den norske dagligtalen? Er ikke hele Skandinavia grepet av en etnisisme – riktignok stort sett uten gateslagsmål, men også den på sin måte voldelig (for eksempel tvangsdeportasjoner, som er voldsmakt kanalisert inn i mer appetittlige former, og som ofte fører til voldelige endelikt for dem som utvises)?

Logikken som beveger GD er ikke så fryktelig ulik den som driver frem Fremskrittspartiets ønske om å «føre den strengeste innvandringspolitikken noensinne» (i Norge), slik Sylvi Listhaugs tidligere kommunikasjonsrådgiver Espen Teigen nylig skrøt av på et debattmøte på Kulturhuset i Oslo. Dette er ikke «hitling» men en enkel logisk slutning: Både FrP og GD skor seg på samme redsel og avsky for mennesker med en angivelig annen «etnisk» bakgrunn – og de gjør alt de kan for å styrke grenser og bekjempe innvandring, riktignok med ulike politiske verktøy.

Gyllent daggry er utvilsomt et skremmende parti. Men det er skremmende dels fordi det er et så forutsigbart produkt av den politikken «Troikaen» (IMF, EU-regjeringen og EUs sentralbank) har ført overfor Hellas – med hele Nord-Europas implisitte velsignelse, forøvrig. Nazismen næres av økonomiske kriser, og Hellas har blitt økonomisk pisket i et tiår.

GD fortjener å bli gjort til gjenstand for en dyptpløyende dokumentarfilmskapers kritiske blikk. Det burde ikke være vanskelig, for det finnes et rikt visuelt materiale som omhandler partiets brutalitet og partiledelsens usammenhengende, paranoide verdenssyn. Men denne oppgaven krever en annen teoretisk tilnærming enn *Hatets vugge*, som desperat forsøker å trenge inn i nazismens indre kammers. Vi kan holde oss til forgården – og likevel lære langt mer om en brutal bevegelse.

(<http://www.manifesttidsskrift.no/naivismens-daggry/>)